Historische Vereniging Ameide en Tienhoven

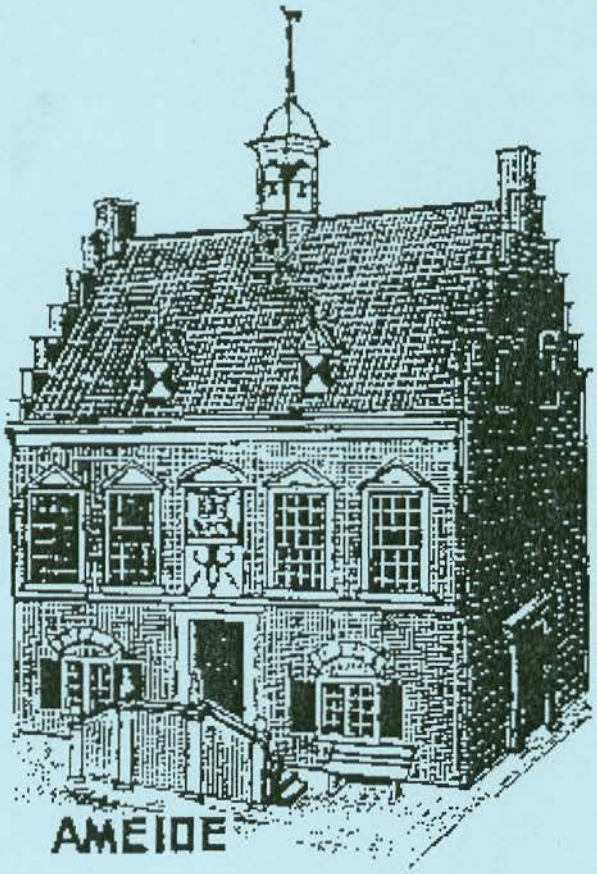

ISSN: 1569-7800

Jaargang 15
N° 2

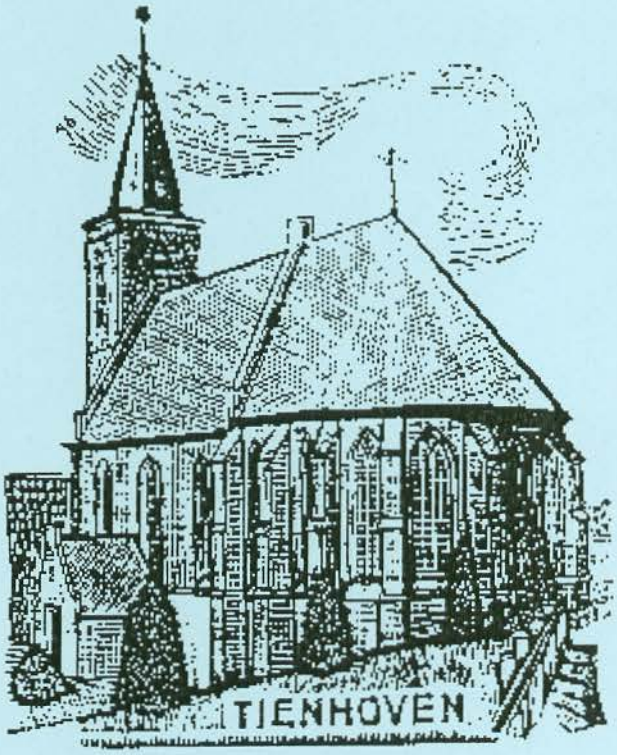

NIEUWSBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE en TIENHOVEN

ISSN: 1569-7800

De Vereniging is gevestigd in Ameide en heeft haar domicilie in het oude Stadhuis aldaar. Ze is opgericht op 13 december 1989 en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht onder nummer 40324336.

BESTUUR:

Voorzitter	- vacature
Vice-voorzitter	J.D.C. Laroo, Voorstraat 8, 4233 EA Ameide, ☎ 602026
Secretaris	G.W. Groenendijk, De Bogerd 3, 4233 GN Ameide, ☎ 601886
Penningmeester	J. Stasse, De Bogerd 19, 4233 GN Ameide, ☎ 602488
Alg. adjunct	J.A. Maatkamp, Lekdijk 18, 2769 GA Langerak, ☎ 602071
Lid	E.H. den Hartog. Voorstraat 6, 4233 EA Ameide, ☎ 602087
Lid	C.J. Neels, Lekdijk 24, 4235 VL Tienhoven ☎ 601320
Lid	C. Rijnhout, De Kooi 25, 4233 GP Ameide, ☎ 602648
Lid	G. Streefkerk, Paramasiebaan 11, 4233 EX Ameide, ☎ 601369

CORRESPONDENTIEADRES

G. Groenendijk

LEZINGEN EN EXCURSIES

C.J. Neels

J.D.C. Laroo

REDACTIEADRES KWARTAALBLAD

J.D.C. Laroo

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse

CONTRIBUTIE

Deze bedraagt € 15,- per jaar, over te maken op bankrekening nummer 301952248 van de Rabobank te Ameide t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE EN TIENHOVEN

Inhoud Nieuwsblad jg. 15 no. 2

1 Inhoudsopgave en woord vooraf
2 Verenigingsnieuws: Gert Groenendijk
5 Termeise Avondmaalsbekers teruggevonden: Herman Beckmann
9 Koninklijk bezoek in Ameide en de regio: Krijn van der Ham
14 De kapel in Tienhoven: Herman Beckmann
19 Vervolg 'Algemeen Reglement voor Ameide' (1837): Gert Groenendijk
23 Gezicht op kapel en kerk van Tienhoven: Herman Beckmann

VAN DE REDACTIE

Om maar meteen met een trieste mededeling te beginnen: onze voorzitter, de heer Aldert den Oudsten heeft om gezondheidsredenen gemeend zijn bestuurstaken aan ons te moeten teruggeven. We respecteren uiteraard deze moeilijke beslissing en wensen hem een spoedig herstel toe!

Deze keer een extra dikke aflevering. Onze oproep in de vorige, om een lichte toename van 'bijdragen van lezers' heeft zoveel effect gehad, dat we zelfs enige artikelen voor plaatsing hebben moeten uitstellen tot een volgend nummer. Zo zult u o.a. aflevering nummer drie van het 'Handvest van Ameide' moeten missen, maar het spreekwoord, dat wat er in het vat zit niet verzuurt, is ook hier van toepassing.
We verwelkomen de heer Herman Beckmann, die ons al min of meer heeft toegezegd, dat we ook in de toekomst van hem nog het een en ander mogen verwachten, van harte binnen onze redactionele kringen. Over de financiële gevolgen vanwege die extra bladzijden, die we o.a. aan hem te danken hebben, hoeven we ons geen zorgen te maken; op de jaarvergadering heeft u kunnen vernemen dat onze liquide middelen ons daarvoor alle ruimte bieden.

VERENIGINGSNIEUWS

In dit nummer van ons verenigingsblad kan het bestuur een paar zaken aan u doorgeven.

Allereerst de gebeurtenissen die onze gewaardeerde voorzitter Al den Oudsten de laatste tijd heeft doorgemaakt. Hij heeft eind maart een hartoperatie ondergaan in het UMC. Deze operatie is goed geslaagd, echter kort daarop is hij in het ziekenhuis getroffen door een hersenbloeding, waardoor een aantal lichaamsfuncties zijn aangetast. Gelukkig mogen we zien dat hij sindsdien herstellende is. De komende periode zal voor hem in het teken van revalidatie staan. Tijdens mijn bezoek op 7 mei jl. aan hem in het Beatrixziekenhuis heeft hij te kennen gegeven dat hij zich genoodzaakt voelt om zijn taak als voorzitter en als bestuurslid neer te moeten leggen, hoewel hem dat zeer spijt. Voor de komende periode heeft hij al zijn aandacht en kracht nodig voor zijn revalidatie, daar past de aandacht en het werk voor onze vereniging niet bij. Dit moeilijke besluit van Al respecteren wij van harte. Vanaf deze plaats wensen wij Al en zijn vrouw en familie veel sterkte toe. Uiteraard zullen wij in onze eerstkomende bestuursvergadering hier verder bij stil staan.

Jaarvergadering

De jaarvergadering hebben we gehouden op donderdag 22 april in de bovenzaal van "In 't Wapen van Ameide". Tijdens deze vergadering zijn de notulen van de voorgaande ledenvergadering van 29 april 2003 doorgenomen en goedgekeurd. Ook het jaarverslag is doorgenomen en met een kleine wijziging goedgekeurd. De financiën zijn in orde bevonden en als nieuw reservelid voor de kascontrole-commissie is benoemd de heer C.W. Broekman. De aftredende en zich herkiesbaar gestelde bestuursleden mevrouw J. Stasse en de heer E.H. den Hartog zijn herbenoemd. Na de pauze hebben we kunnen genieten van een filmpresentatie, gemaakt door de heer H.P. Daniels. In deze film kwam de heer G. Langerak aan het woord over onder andere de mandenmakerijen en de staking van de mandenbreiers. De gebroeders Van der Grijn kregen we te zien sprekende over het thema kersenboomgaarden. In de film waren interessante oude afbeeldingen opgenomen. De filmvertoning werd afgesloten met een "ondeugend" filmfragment van 1 minuut, waarmee de maker een eerste prijs heeft gewonnen. In de pauze, tijdens en na de filmvertoning hebben we genoten van een hapje en een drankje.

4 mei herdenking

De Werkgroep 4 Mei Herdenking van de Historische Vereniging heeft ook dit jaar weer een stille tocht en een herdenking bij het monument op de Broekseweg georganiseerd. Ondanks het slechte weer was de opkomst bij het monument groot. Als werkgroep en als vereniging zijn wij trots op deze grote belangstelling voor de herdenking.

OMZIEN NAAR TOEN EN . . . NU

Waartoe dat omzien? Omzien in de zin van terugzien heeft pas zin als het tevens inhoudt: om je heen te zien, nu en over de grenzen van onze woonplaats en ons vaderland de wijde wereld in. Je daarbij steeds weer afvragend hoe dit alles in vredes-naam kon gebeuren en met de nodige zorg vaststellen dat het weer gebeurt. Hoor en zie maar naar de berichten over volkerenmoord en brute aanslagen en andere vormen van geweld. Onmenselijk toch!

De Werkgroep 4 Mei Herdenking heeft dit jaar een laatste eer bewezen aan het joodse echtpaar Meyer, ooit woonachtig op de Voorstraat. Jacob, slager in ruste, schapen slachten deed hij niet meer, scheren nog wel. In mei 1943 zijn hij en zijn

vrouw Anna Wolf respectievelijk 83 en 73 jaar, zelf als schapen ter slachting geleid. Onmenselijk toch!
De ouderen onder ons herinneren zich vast nog wel, hoe zij nadat de Sabbat voorbij was, samen gearmd hun wandelingetje over de dijk of door Ameide maakten.
Een pijnlijke herinnering? Hadden wij niet . . . ? Ja, deze oudjes hadden kunnen onderduiken, het is hun zonder meer aangeboden, maar zij vonden dit een groter risico dan zich te melden.
't Zou allemaal zo'n vaart niet lopen en daarbij wilden één blijven met het Oude volk. Met het koetsje van Knelis Terlouw, zogezegd 'de taxi van Termei', werd het echtpaar naar het station van Arkel gebracht en Ries van den Heuvel uit Meerkerksbroek was de voerman. Diens vrouw weet zich nu nog te herinneren hoe de Meyers op weg in huize Van den Heuvel afscheid kwamen nemen. Joppie had links en rechts in zijn jaszak een pantoffel en vroeg aan Ries of hij hen weer wilde ophalen, want zij hoopten gauw weer naar huis te keren.
Maar het liep anders. Beiden zijn onmiddellijk met vele lotgenoten naar het verzamelkamp Westerbork afgevoerd om weldra naar Polen getransporteerd te worden. Deze trein propvol mensenvee vertrok met als einddoel Sobibor, het kamp waar de rails echt ophielden. In deze fabriek-des-doods zijn zij ruim 60 jaar geleden om het leven gebracht en tallozen volgden. Onmenselijk toch!
Opdat wij niet vergeten en ons bezinnen . . .

Vestingstad Nieuwpoort verleden en heden

Dit was de titel van de lezing/diapresentatie op 11 mei 2004 die de heren G. den Hartog en H. Keukelaar uit Nieuwpoort voor ons hebben verzorgd.
Tijdens deze lezing is duidelijk gemaakt op welke wijze Nieuwpoort ooit tot een vesting werd omgebouwd. De oorspronkelijke wallen zijn in 1283 aangelegd en in 1486 volledig "geslecht". Pas in 1673, een roerige tijd met veel oorlogsgeweld, besloot stadhouder Willem III dat er geld beschikbaar moest komen om van Nieuwpoort een onneembare vesting te maken. Maar omdat kort daarop de oorlogsdreiging wel zo'n beetje was verdwenen, werd er niet al te veel haast met de bouw gemaakt. Het geld kon aan andere zaken worden besteed. Pas in 1695 werden de wallen voltooid. Verder is getoond op welke wijze van 1995 tot 1998 de Noordelijke wallen en grachten zijn gereconstrueerd. We kunnen terugzien op een geslaagde lezing en een grote opkomst.

Oproep

Tijdens de jaarvergadering (en ook al eens eerder) is aan het bestuur de vraag gesteld om een herdruk van het boek met de titel: Kent u ze nog .... de Ameidenaren, opgesteld door H. van den Heuvel en in 1972 uitgegeven, te verzorgen. Dit boek kent twee keer 38 bladzijden, op de linkerbladzijde een toelichting bij de foto en op de rechterzijde de foto zelf (dus in totaal 76 bladzijden. Graag zou het bestuur willen vernemen in welke mate er interesse bestaat voor een herdruk van dit boek. Indien u interesse heeft in een herdruk van dit boek, zou u dat dan kenbaar willen maken aan de secretaris van onze vereniging. De respons op deze oproep zal het bestuur laten meewegen bij het besluit om tot een herdruk over te gaan.

Van de werkgroep Genealogie

De werkgroep Genealogie gaat gestaag door met het transcriberen van de doop-, trouw- en begraafboeken van Ameide en Tienhoven. Van de doop- en trouwboeken komt het einde van deze werkzaamheden in zicht. Zodra dit gereed is wordt voorgesteld om dit werk te publiceren, opdat geïnteresseerden gebruik kunnen maken van deze gegevens. Veder is nog vermeldenswaardig dat de gemeente Zederik medewerking heeft verleend om enige gegevens uit de gravenadministraties van alle dorpskernen binnen Zederik aan ons te verstrekken. Het gaat hier uiteraard uitsluitend om gegevens die van belang zijn voor de genealogie.

Nieuwe aanwinst voor de bibliotheek

Onderzoek naar familie De Kruijk.

Van de heer M. van Santen uit Leerdam ontvingen we een CD-rom met een door hem opgesteld boek (uitgave 2001) over de familie De Kruijk. Het boek telt 124 bladzijden. In dit boek wordt de genealogie en geschiedenis van de familie De Kruijk beschreven. Deze familie leefde al vroeg in Ameide. Naast de genealogie is in dit boek ook aandacht besteed aan de plaatselijke historie en gebeurtenissen. Het geheel is gedocumenteerd met akten en verwijzingen naar archiefbronnen. Dit boek is een mooie aanwinst voor onze bibliotheek.

Gert Groenendijk

De Avondmaalsbekers van de Hervormde Gemeente Ameide-Tienhoven, teruggevonden in de kluis van de Gemeente Zederik.

Op de *Voorlopige lijst der Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst, deel III, de provincie Zuid Holland,* Utrecht 1915, staat op pagina 7 vermeld dat de Hervormde Kerk in Ameide twee fraaie gegraveerde zilveren bekers (XVII a) bezit, waarvan er een zeer beschadigd is.

Mevrouw Catharina L. van Groningen bespreekt in haar boek *De Alblasserwaard* [1] wel het avondmaalsstel van de Hervormde Gemeente van Ameide-Tienhoven uit 1851, maar niet de Avondmaalsbekers.
Dat kon ze ook niet, want die stonden toentertijd in de kluis van de Gemeente Ameide.Bij de bestuurlijke herindeling zijn ze verhuisd naar de kluis in Meerkerk. Zelfs de Hervormde Gemeente van Ameide-Tienhoven was van het bestaan niet meer op de hoogte.

Dertig jaar geleden werden de Avondmaalsbekers getaxeerd op 40.000 gulden.

Ze waren een cadeau van de predikant Edzardus Frederici Auricanus en zijn vrouw Elisabeth Goosensdr (Jans)[2].

De bekers zijn 12 centimeter hoog en identiek. Er staan drie teksten op elke beker, zijnde;
Voor de kerck van Ameyde.
Elisabeth Goosens dr.
Edzardvs Fr Avricanvs.

---

[1] *De Ablasserwaard.* Zeist: Rijksdienst voor de Monumentenzorg: Zwolle: Waanders. (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst)
©1992 Uitgeverij Waanders B.V.
[2] Met dank aan Gert Groenendijk voor het verschaffen van de volgende genealogische gegevens: **Edzardus Frederici Auricanus,** geboren in Aurich, Oost-Friesland, Duitsland. Ingeschreven aan de Universiteit van Franeker, maart 1605 voor de studierichting filosofie. Predikant tot Ameide-Tienhoven, met attestatie van Franeker op 25-12-1609. Hij bleef predikant tot 1660. Hij trouwde drie keer, eerst met **Elisabeth Goosensdr (Jans),** daarna met **Emmeken Cornelisdr Weijers.** En tenslotte met **Debora/Diewertje Claesdr.**

De gegraveerde kelk rust op een geprofileerde zuilvoet, die versierd is met tien Jakobsschelpen.[3] Deze Avondmaalsbeker is van een ander type, dan die gebruikelijk zijn in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Alle andere bekers zijn ietwat taps toelopende cilinders met een geprofileerde voet.

[3] Dit is vreemd, de Jakobsschelp is een verwijzing naar de katholieke heilige Jakobus de Meerdere, de patroonheilige van Spanje.(Santiago de Compostella.)

De bovenstaande Avondmaalsbeker komt niet uit de Vijfheerenlanden, noch de Alblasserwaard. Maar is een voorbeeld van het "normale" type Avondmaalsbeker.[4]

De Ameidense bekers zijn aan de onderkant gemerkt, zoals op de foto op de volgende pagina blijkt. Het gekartelde streepje, dat de drie tekens verbindt is een zogenaamd trembleermerk.

---

[4] Deze beker is gemaakt door Peter Claesz.van den Vogelaer, werkzaam in Utrecht 1609-1610. Hoogte 16,4 cm, diameter 11 cm. De beker bevindt zich in Centraal Museum in Utrecht.

De ijkmeester maakte dit om het zilvergehalte te bepalen en het komt normaal gesproken alleen voor op oude stukken zilver.

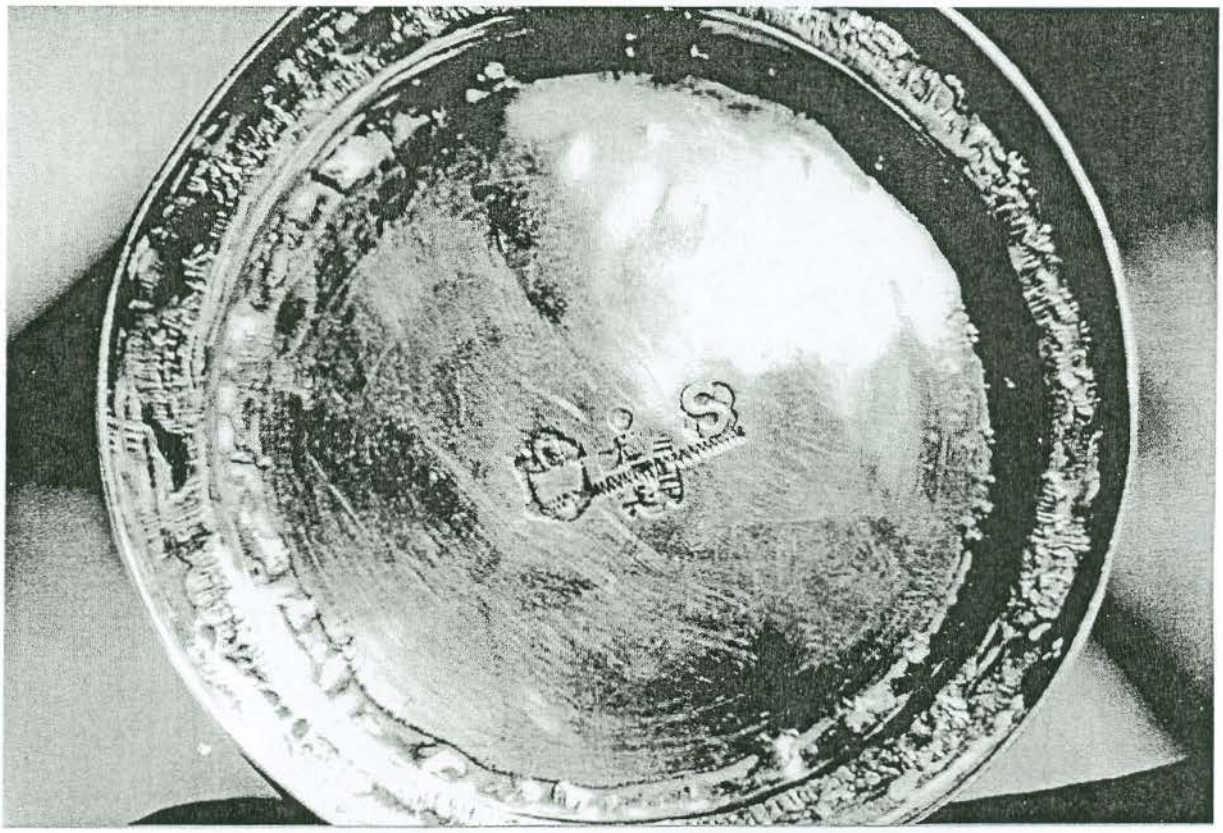

Voor de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland te Utrecht is werkzaam Drs Tim Graas, die ongeveer 5 jaar geleden mede organisator was van een tentoonstelling over Gorcums zilver in het toenmalige Gorcums museum "Dit is in Betlehem" Hij vertelde ons dat het meest linker zilverteken het meesterteken van Cornelis Knoop (1576-1659) is. Het middelste teken is het oudste stadskeur van Gorinchem en de "S" is het jaarteken voor 1620.

In maart van dit jaar bezochten Gert Groenendijk en Paul Will het Nationaal Archief te 's Gravenhage en vonden in het archief van de Hervormde Gemeente Ameide in een repertorium op de kerke- en notulenboeken over de jaren 1612 – 1757 de volgende aantekening: ***"Auricanus (D. Etzardus Frederici) doet twee zilvere bekers present tot het gebruik des Avondmaals, Acten des Kerkeraads 22 April 1622".*** Getracht zal worden de hier beschreven originele schenkingsacte te lokaliseren, zodat wij in een van de volgende afleveringen van het nieuwsblad, de inhoud kunnen publiceren.

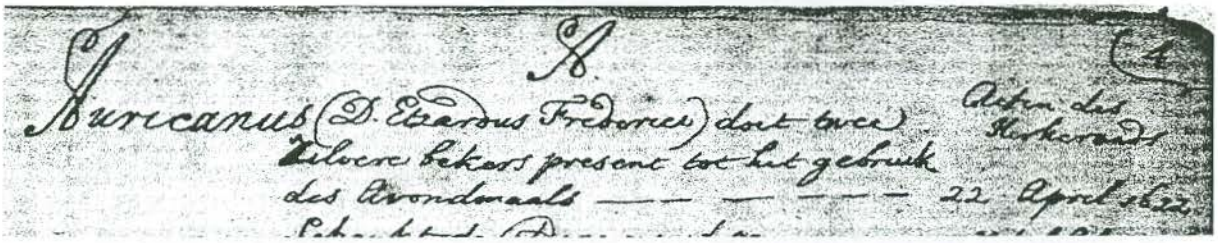

De prachtige foto's zijn gemaakt door André Tukker met uitzondering van de Avondmaalsbeker van het Centraal Museum.

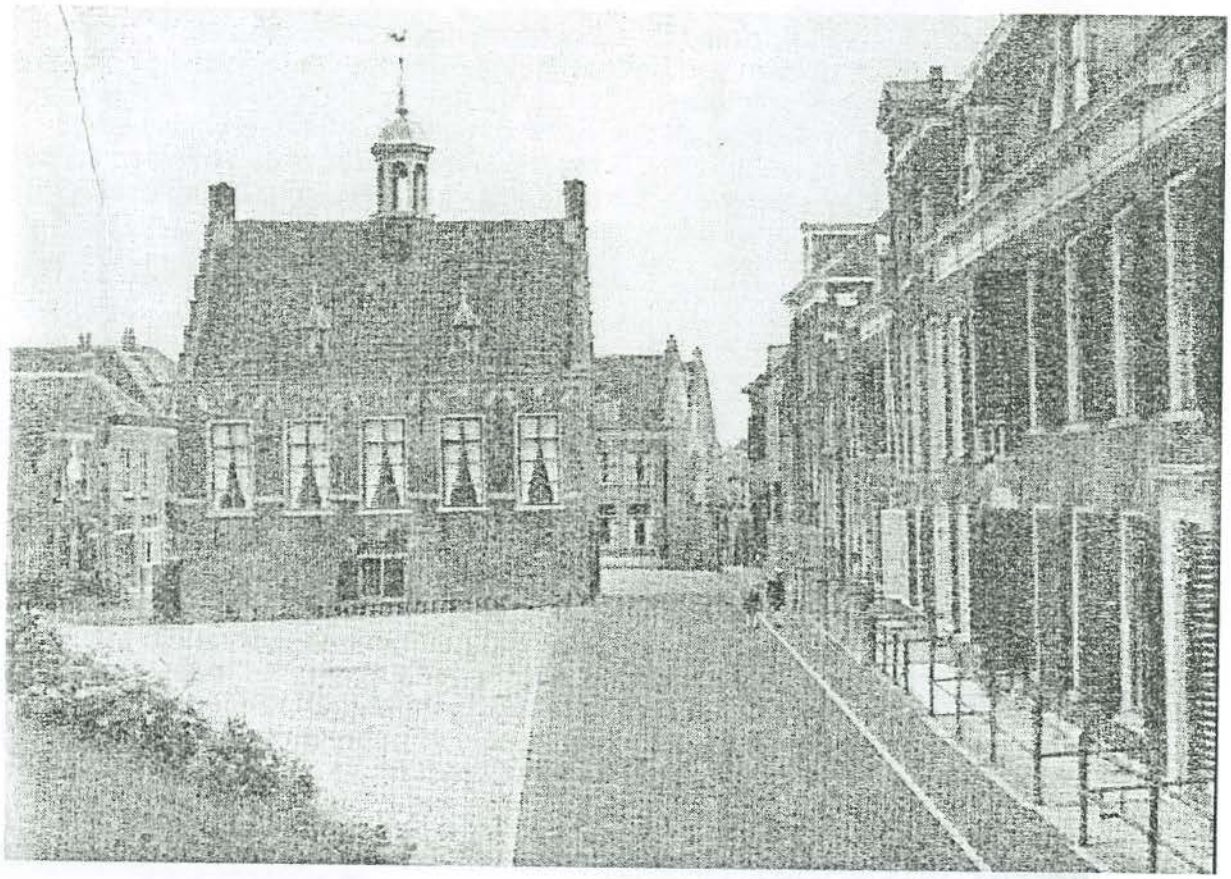

AMEIDE aan de Lek, draagster van zeer oude stadsrechten, dat zijn stedelijk karakter vooral aan de rivierzijde geheel heeft weten te bewaren, doet het aan zijn bezienswaardig raadhuis uit 1644 voorkomend opschrift „Stede Ameide" nog alle eer aan. De N.H. kerk, met welks bouw in 1365 werd aangevangen, bevat o.m. een fraai bewerkte preekstoel en dito banken, koperen lichtkronen en een prachtige graftombe. Fruitteelt en griendcultuur houden vele bewoners bezig, terwijl ook de mandenvlechterij hier nog met vaardige hand wordt beoefend.

TIENHOVEN is een oud dorpje langs de Lekdijk, welke hier een onbelemmerd uitzicht biedt over deze mooie rustig stromende rivier. In een scherpe bocht van de rivierdijk werd de 14e eeuwse kerk gebouwd. De buitenplaats „Huize Herlaer" is opgericht op de plaats waar vroeger een machtig kasteel stond.

KONINKLIJK BEZOEK IN AMEIDE EN DE REGIO

Er is na het overlijden van Prinses Juliana in de media heel veel aandacht besteed aan het levenswerk en streven van onze zo gewaardeerde vorstin. In dit opzicht willen wij als Historische Vereniging in de rubriek: *Een praatje bij een historisch kaartje*, stilstaan bij het werkbezoek dat zij in 1951 aan de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden heeft gebracht. Ook Ameide was in die route opgenomen en het gezelschap bezocht onze woonplaats op vrijdag 27 juli 1951. Vooraf had een hele delegatie de tocht haarfijn uitgestippeld en op de minuut gepland.

Er is speciaal voor die gelegenheid een boekje met illustraties uitgekomen met o.a. daarin een kaartje (zie de afbeelding en een korte omschrijving en foto van de plaatsen die onze Koningin en Prins Bernhard bezocht hebben. Enkele pagina's zijn gekopieerd en hierbij afgedrukt in dit blad). Uit het routekaartje kunt u opmaken dat de tocht op die vrijdag in Vianen begon en 's avonds in Gorinchem eindigde. De volgende dag deed het gezelschap eerst Hardinxveld aan om na een tocht door de verdere Alblasserwaard te eindigen in Sliedrecht.

Terug naar de eerste dag: om ongeveer twee uur kwam het koninklijk paar in Vianen aan en vandaar scheidden zich de wegen. Prins Bernhard vertrok naar 'Het Betondak' in Arkel en ging vandaar naar 'De Vries Robée' in Gorinchem. Koningin Juliana reisde met haar gevolg naar Lexmond. Daar is zij alleen maar even gebleven en kreeg zij een antieke koperen kan aangeboden. Via Achthoven arriveerde het gezelschap een tien minuten later in Ameide, waar het ontvangstcomité, bestaande uit burgemeester Luyendijk en diens echtgenote, plus de gemeenteraad op de Dam zijn opwachting maakte om het hoge gezelschap te begroeten.

Eveneens stonden er vier meisjes opgesteld, uitgedost als echte prinsessen. Zij hadden dan ook respectievelijk ongeveer de leeftijd van de vier echte prinsesjes. Sjanie Langerak, dochter van de gemeentesecretaris Aart Langerak , verbeeldde prinses Beatrix. Het buurmeisje van de familie Luyendijk, Annelies den Hartog, dochter van Pieter Johannes den Hartog, stelde prinses Irene voor en naast haar stond zogenaamd prinses Margriet. Dat was Gerrie van der Zijden, dochter van wethouder Kees van der Zijden en diens vrouw Miet Hoeyenbos. Dit gezin woonde op de Broekseweg.
Dikkie Rijneveld uit Tienhoven, dochtertje van Henk Rijneveld, was prinses Marijke. Dit viertal pseudo-prinsessen overhandigde elk aan hare Majesteit een wit mandje, waarop aan de buitenzijde een afbeelding van het Stadhuis stond. Deze typisch Termeise producten waren als prullenmandjes bedoeld.
Eveneens werd door het comité een tegeltableau aangeboden, waarop ons Stadhuis stond afgebeeld.

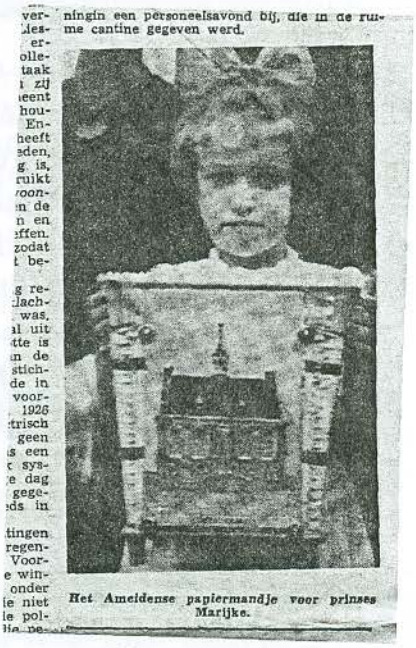
ningin een personeelsavond bij, die in de ru-
me cantine gegeven werd.

Het Ameidense papiermandje voor prinses Marijke.

Vervolgens begaf het gezelschap zich te voet via de Oudendijk richting café 'Lekzicht' (zie de foto), maar vlak ervoor daalde het de betonnen trapjes af om nader kennis te maken met het mandenbreierswerk, maar vooral het hoepmaken, twee oude ambachten van Ameide. Die schuur van Klaas de Wit stond rechts onderaan op de Vaarsloot. Het stof erin, dat zich jarenlang had opgehoopt op de

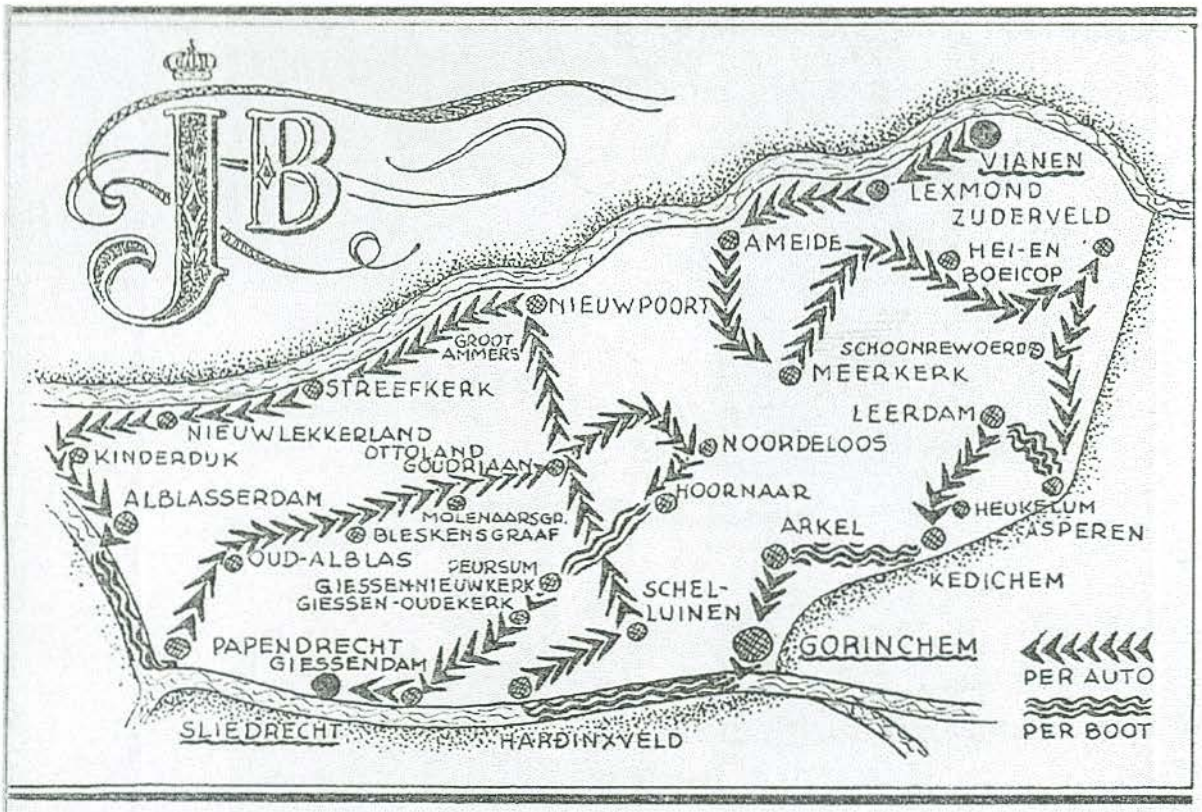

Zo reed de Koningin door de streek

balken, was in de week ervoor netjes verwijderd en de mandenvlechters hadden de instructie gekregen om enkel met 'Ja of nee, majesteit' haar te antwoorden, als zij iets zou vragen. Er werd op die plek uitbundig gevlagd en het fleurige publiek naast die trapjes gezeten was eveneens gepast uitbundig.

Inmiddels stonden de auto's op de Lekdijk alweer gereed om richting Meerkerk te gaan. Elke oudere weet nog wel dat zij daar een aangelijnd geitje kreeg aangeboden. Die foto is immers vlak erop in tal van dagbladen geplaatst. Na daarop de rondrit door de Vijfheerenlanden gemaakt te hebben, toerde de stoet richting Gorkum, waar de 'Piet Hein ' met daarop Prins Bernhard en de inmiddels ook gearriveerde vier echte prinsesjes, allen wachtten. Op dit koninklijke jacht heeft het gezin de nacht doorgebracht om op zaterdag het bezoek aan de verdere Alblasserwaard voort te zetten.

Tot slot noem ik enkele namen van mensen die mij nader geïnformeerd hebben:
Gerrie van der Zijden, thans wonende te Ureterp (Fr.).
Jannie Stuurman-Uittenbogaard, de dochter van mandenmaker Kees Uittenbogaard.
Ook Geert en Paul Will, toen nog verloofd, kunnen zich dit evenement nog levendig herinneren, m.n. het bezoek aan de schuur op de Vaarsloot.
De oud-Termeise Nel de Baat-Kool, nu weer in Ameide woonachtig, in de Marijkeflat nr. 80, was toentertijd boerin in Goudriaan. Koningin Juliana vereerde op haar ronde door de Waard hun boerderij met een bezoek, waarbij hare Majesteit een knaap van een kaas kreeg aangeboden.

We zeggen alle bovengenoemden hartelijk dank voor hun berichtgeving en in het bijzonder Fred van Veldhuizen, Prinsenhof 9 voor het scannen van het beeldmateriaal. We eindigen met een beroep te doen op ooggetuigen, die alsnog iets aardigs of aanvullends te melden hebben, zodat dit brokje historie completer voor het nageslacht bewaard kan blijven.

Op voorhand heel veel dank en tot horens of schrijfs,

Krijn van der Ham

Ameide, bekend door zijn manden- en hoepelmakerijen, kreeg eveneens een beurt.

Vriendelijk wuift H. M. met haar bloemen, als de „Piet Hein" vertrekt.

De kapel in Tienhoven.

Catharina L. van Groningen schrijft in haar boek *De Alblasserwaard* [1] over de kapel het volgende:
"Over een kapel te Tienhoven is weinig bekend. Rademaker beeldt in het *Kabinet van Nederlandsche Outheden IV* (tegenover pagina 241) het dorp Tienhoven af zoals dat er in 1620 zou hebben uitgezien.[2] Naast de kerk tekent hij een klein kapelvormig bouwwerk aan de oever van de rivier. In de *Voorloopige Lijst der Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst*[3] wordt gemeld dat een overblijfsel van een 3/8 gesloten bakstenen kapel uit de 15de eeuw was opgenomen in een huis bij de kerk.[4] Deze'kapel', als het al een kapel was, is in 1947 afgebrand."

Was het een kapel, of niet?

---

[1] *De Alblasserwaard* Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist en Waanders Uitgevers, Zwolle 1992.
[2] Volgens Peter van Toor in het blad van de Historische Vereniging van Ameide en Tienhoven, Jaargang 11, nr.2+3. moet het jaartal 1720 zijn. Het kan mogelijk zijn, daar Abraham Rademaker leefde van 1676 tot 1735
[3] *Voorloopige Lijst der Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst.* Deel III. De Provincie Zuid Holland. Utrecht. 1915. Opgemaakt en uitgegeven door de Rijkscommissie tot het opmaken en uitgeven van een inventaris en eene beschrijving van de Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst ingesteld bij Koninklijk Besluit van 7 juli 1903 No.44.
[4] De hele tekst luidt als volgt: "Het huis Nr.61 (bij de kerk) is een overblijfsel van een 3/8 gesloten, bakstenen KAPEL (XV?), wellicht van het voormalig KASTEEL HERLAAR."

Kees Kaldenbach schrijft in een artikel dat in 1987 in het *Leids Kunsthistorisch Jaarboek* is gepubliceerd, het volgende over Abraham Rademaker: "De tekenaar, schilder, prenthandelaar en prentmaker Abraham Rademaker heeft een groot oeuvre van tekeningen en prenten nagelaten. Het grootste deel daarvan heeft topografie als onderwerp, een kleiner deel is landschappelijk of arcadisch van aard. Zijn werk werd vooral in de 18de eeuw zeer gewaardeerd en vond gretig aftrek bij verzamelaars van stads- en dorpsgezichten. Veel verzamelaars stelden atlassen van Nederland of delen van Nederland samen, bestaande uit kaarten, plattegronden en bij dat gebied behorende prenten en tekeningen, welke soms zelfs op bestelling geleverd werden door topografische tekenaars. Deze samenhangende en kostbare collecties werden in de loop van de 19de eeuw veelal weer ontmanteld en op de kunstmarkt gebracht. In de 19de en 20ste eeuw namen openbare collecties- zoals gemeentearchieven en musea- de verzamelende taak over. Als gevolg daarvan bevindt zich een groot aantal topografische tekeningen en prenten van Rademaker in openbare collecties. Een deel is echter nog steeds in particuliere handen."

In het notulenboek van de kerkvoogdij van Tienhoven,[5] staat de volgende tekst:
"Vergadering van Kerkvoogden,
De 15 april 1887, des 's morgens ten half elf uur
Tegenwoordig al de Kerkvoogden alsmede de Predikant

De Notulen der laatst voorgaande vergadering worden gelezen, goedgekeurd en geteekend.
1e Wegens het overlijden van de kerkbediende de Wed. K. den Boer wordt met algemeene stemmen tot die betrekking benoemd Dirk van Middelkoop op eene jaarwedde van acht gulden.

---

[5] Met dank aan Gert Groenendijk, secretaris van de Historische Vereniging van Ameide en Tienhoven.

2e Wordt besloten de zoogenaamde kapel voor eene jaren te verhuren aan Willem Noomen voor de huurprijs van dertig gulden per jaar, in te gaan den eersten Mei achttienhonderd zeven en tachtig.

Niets meer aan de orde zijnde wordt de vergadering gesloten."

Met andere woorden, in 1887 was de "kapel" een woonhuis.

Op onderstaande kaart van Melchior Bolstra[6] (gemaakt tussen 1751 en 1765) bevind zich rechts van de kerk de "kapel".

Mr.P. van der Schelling bespreekt op bladzijde 116 van zijn boek[7] de "DIJCKSCHOUW en gekeurde dijckbreedte te AMEYDE, TIENHOVEN, enz. Ameyde leid onder den dijckschou van der Alblasserwaart en onder het waterschap van den Overwaard volgens Oldenhove in zijn beschrijving van Zuid-Holland, bl.287.z.h.bl.106.[8]
Zoo ook Tienhoven als blijken zal uit de na te noemen Dijckkeur. Ik vind in de dijckkeuren van den Alblasserwaart, wegens de breedte der dijcken, gelegen rondom den ring van den Alblasserwaart, zoo als die op den 21 september 1600 door Heeren Gecommitteerden zijn overgezien en verbeterd ten opzigte van Ameyde en Tienhoven. De breedte van den dijck aldus bepaald.

---

[6] Melchior Bolstra, landmeter, riviertoezichthouder, geboren in 1704 te Makkum Friesland, begraven in 1776 te Leiden (Hooglandse Kerk)

[7] *Beschrijvingvan de Heerelijkheid, en Stede, Ameyde, enz .mitsgaders van den Huize, en Hofstede van Ameyde, en van den Huize, en het Kastéél, en de Domaniale geregtigheden van HERLAAR, met zijn toebehoren. Als ook van de Heerelijkheid, en Stede Vyanen.1739.* Handgeschreven boek. Privé verzameling.

[8] Volgens de heer van Dijk van het Archief in Gorinchem refereert van der Schelling aan Jacob van Oudenhoven en zijn boek *Out-Hollant nu Zuyt*-Hollant Dordrecht 1654.

Ameyde en Tienhoven van daar Tienhoven op Langestein begint tot de capelle toe staande boven de Tienhovense Kerk de Dijck vierkanter aerde breed 22 voet. Van daar voorts tot die stoup bel.GERARD BORGERS kinderen den dijck 22 voet breed, enz. Van den dijck beginnende van daar buiten Ameyde worden Oosterschen Sloot toe van de wed-e van Hemte Jansz daar de goeweg begint is de dijck op zijn breed 20 voet. Zie van der Eyk Zuidh. Bl.305."[9]

Uit het bovenstaande blijkt dat in 1600 de kapel nog een kapel was.

Maar het overtuigende bewijs dat de kapel, werkelijk een kapel was, werd geleverd toen wij attent werden gemaakt op een topografische manuscriptkaart van het gebied gelegen ten zuiden van de Lek tussen Vianen en Tienhoven.[10]

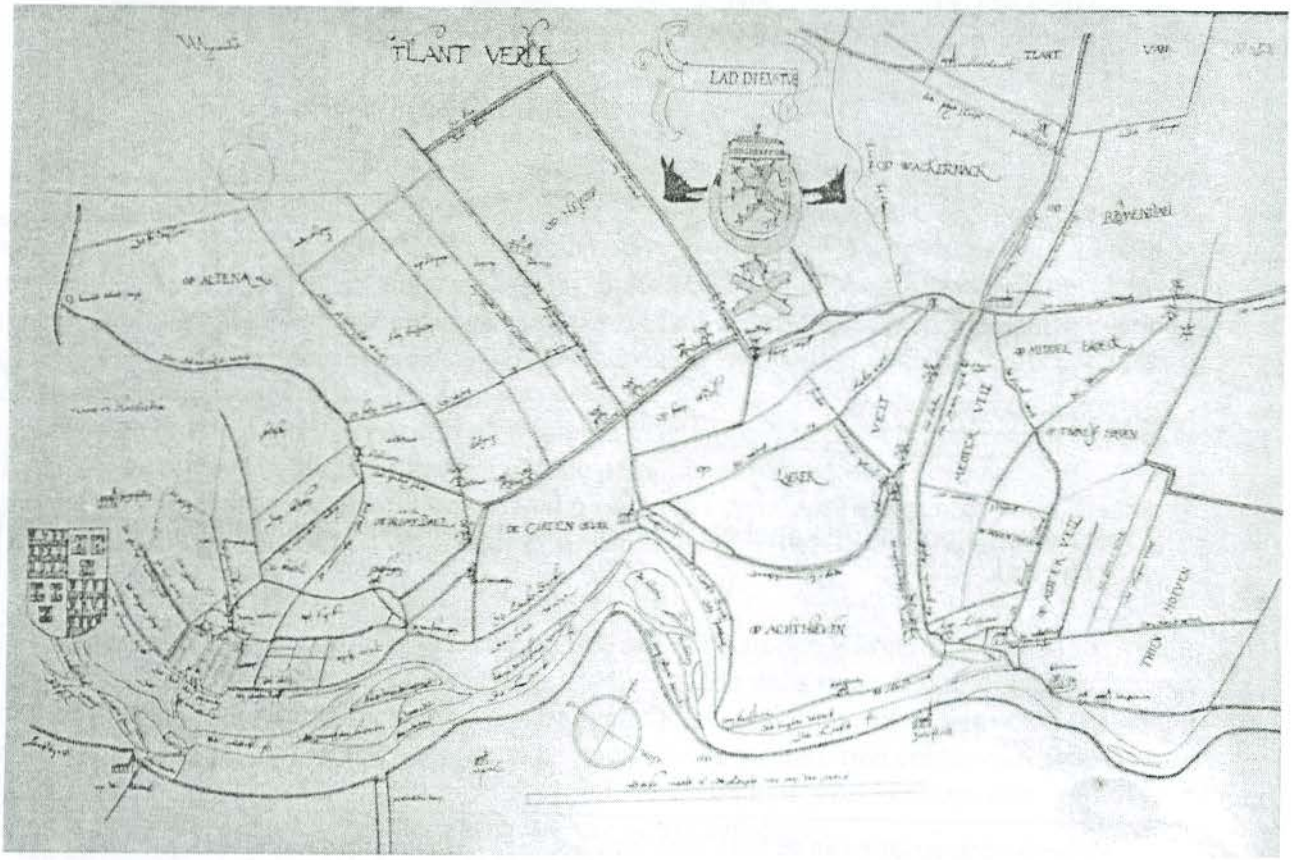

De originele kaart bevindt zich in het Gemeente archief van Gouda[11], maar in slechte staat. Hun beschrijvende verklaring van de kaart is ronduit slecht. De hierboven afgebeelde zeer

---

[9] Van der Schelling refereert hier aan *Corte beschrijvinghe mitsgaders hantvesten, privilegiën, costumenende ordonantiën van den lande van Zuyt-Hollandt* Dordrecht 1628.
[10] Met dank aan de heer Ruiter van het Gemeente Archief Vianen.
[11] Archief nummer 2223B2
"LAD DIEU TUE"
Topgrafische manuscriptkaart van het gebied gelegen ten Z. van de Lek tussen Vianen en Noordeloos, (de
Vijfherenlanden), 1533. Met name worden Hagestein, Hei- en Boeicop, Lexmond, Achthoven, Ameide,
Tienhoven, Meerkerk, Nieuwland en Jaarsveld genoemd.
Afmetingen: 56 x 83 cm
Ms. (gekleurd)
Schaal 1: ca. 20000
ZO boven
Bladwijzer: 1

goed leesbare kopie bevindt zich in het Gemeente Archief te Vianen[12]. De beschrijvende verklaring van de kopie is goed. Op de kaart zijn steden en dorpen eigenlijk niet aangegeven, alleen hun kerken en kapellen.

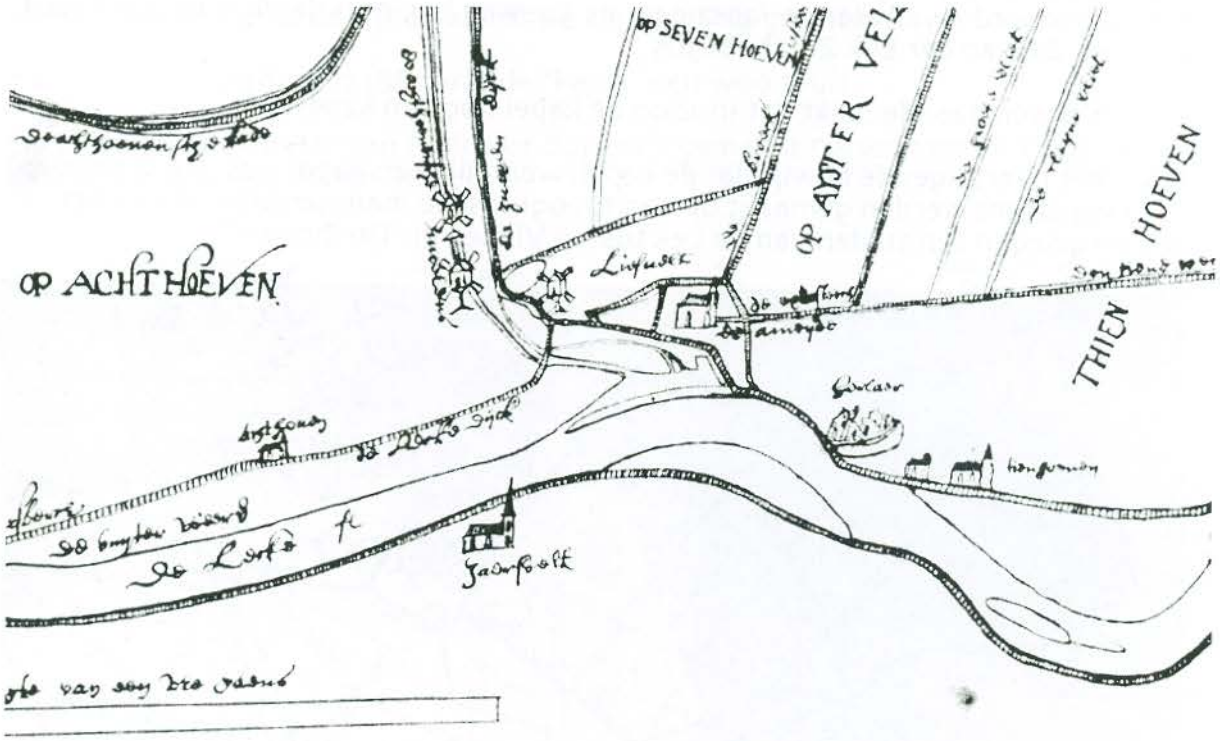

Bij Tienhoven zien wij de kapel en de kerk, in de volgorde zoals Rademaker ze heeft weergegeven.

-Mogelijke transcriptie van de titel:"Lad Dieu tué ."
-Onder deze leuze is in een wapen de leeuw afgebeeld (één der belangrijkste symbolen van het Bourgondische huis en de Lage Landen).
-Om het wapen van de leeuw is een "draad"geschetst waaraan een hangend lam:dit duidt op het Bourgondische huis (orde van het gulden vlies), evenals de twee knoestige schuingekruiste takken daaronder; deze vormen het embleem van de hertogen van Bourgondië.
-Nabij Vianen eveneens een wapenschild (gevierendeeld) aangebracht; mogelijk verband met de familie "van Vianen"(3 zuilen) of "Van Zuylen".
-Onderaan de kaart , bijelkaar aangebracht: een windroos, een jaartalaanduiding (vermoedelijk 1553) en een schaalverdeling, nl. "dese maete...de lengte van een ure gaans"(= 25,5 cm).
-Op-en aanwassen in de Lek aangegeven.
-De kaart is gerestaureerd.

Als bijschrift bij deze kaart,in een boek uitgegeven door de Historische Vereniging Het Land van Brederode staat; "Bovenaan in het midden het bekende wapen van het geslacht Van Brederode met daarboven een gedeelte van de lijfspreuk van Reinoud van Brederode:"LAD DIEV TVE (ung metout)", wat zoveel betekent als: afscheid doet sterven, één betekent alles voor mij.
Links onder op de kaart is Vianen zeer schematisch aangeduid, met links daarvan het stadswapen."
Hierbij kunnen nog de volgende opmerkingen worden gemaakt;
Reinoud II (1417-1473)werd in 1446 benoemd als ridder van het Gulden Vlies.
De wilde zwijnskoppen herinneren aan Reinoud III van Brederode, of eigenlijk aan diens vrouw, een zuster van de beruchte Willem van der Marck, Heer van Lumey, bijgenaamd *het wilde zwijn van de Ardennen.*
Reinoud III en zijn vrouw Philippote zijn begraven in een praalgraf in de Hervormde kerk in Vianen.

Algemeen REGLEMENT voor de gemeente Ameide

In eerdere uitgaven van het Verenigingsblad zijn gedeelten opgenomen uit het algemeen reglement voor de gemeente Ameide dat op 5 Mei 1837 is goedgekeurd. Dat ging over de inwoning, huisnummering, broodbakkers, de broodverkopers, de molenaars, voorzorgen tegen brand en brandbestrijding.

Hierna volgt de tekst van de artikelen die gaan over ***"Vee, stieren, kraaijen- en eksternesten en losloopende Honden, Ganzen en Eenden"***. In een volgend nummer van het Verenigingsblad kan de tekst worden opgenomen, dat gaat over: *reinheid, zindelijkheid en veiligheid.*

Gert Groenendijk

VIJFDE HOOFDSTUK

Betrekkelijk het schutten van vee.

Art. 76.

De paarden, veulens, koe-beesten, vaarsen, pinken, kalveren, ezels, schapen, rammen, bokken, geiten, varkens of ander vee, hetwelk op eens anders bouw-, wei-, hooi-, boomgaard- of griendland, dijken en wegen of ander eigendom, buiten bij hun hebbend schriftelijk consent van den eigenaar of bruiker, worden gevonden om het even, of die daarop en ingesprongen, door heinen gebroken of op welke andere wijze daarin of op gekomen zijn, zullen dadelijk in het schuthok of andere geschikte plaats worden gebragt.

Diegenen die het schuthok of de bergplaats mogten openbreken, of het vee met geweld er uithalen, verbeuren eene boete van zeven gulden of bij onvermogen eene gevangenzetting van eenen dag, onverminderd de straffe op diefstal of geweld bepaald, of zoodanige actie, als het officie ter dezer zake zoude vermeenen te moeten institueeren.

Art. 77.

De beschadigde grond-eigenaar of bruiker, zal zich aan den Burgemeester kunnen vervoegen en verzoeken tauxatie van de geledene schade, welke schade door twee deskundigen, ter benoeming door den Burgemeester, dadelijk zal worden opgenomen, en zal die schade, benevens het schutgeld, met de kosten van tauxatie, mitsgaders eene boete van twee gulden, tien cents, voor ieder paard, veulen, koe, vaars of varken; en dertig cents voor ieder pink, kalf, ezel, schaap, ram, geit of bok moeten betaald worden, alvorens het geschutte vee wordt ontslagen.

Art. 78.

Indien de eigenaar van het geschutte vee, nalatig is de schade, schutgeld, boeten of kosten van tauxatie te voldoen, zal de schutter op autorisatie van Burgemeester en Assessoren, door eenen publieken ambtenaar, zooveel van hetzelve vee doen verkoopen, als de boeten, kosten en schaden bedragen, terwijl het te kort komende op den eigenaar van het vee, zal worden verhaald.

Art. 79.

Zoo het geschutte vee binnen vier en twintig uren, nadat hetzelve is geschut, niet wordt gelost, zullen Burgemeester en Assessoren hetzelve voor den tijd van drie weken, ten koste van den eigenaar besteden.

Art. 80.

De eigenaar van het vee, zich binnen veertien dagen aangevende en bewijzende dat hij eigenaar van het geschutte vee is, zal hij tegen betaling van de schade, boeten en kosten op de schutting en besteding gevallen, het vee terug bekomen.

Art. 81.

Binnen veertien dagen niemand zich als eigenaar aangevende, zal het geschutte vee, na voorafgaande Publicatie en Affictie, acht dagen daarna, in het openbaar door eenen publieken Ambtenaar op autorisatie en ten overstaan van Burgemeester enAssessoren worden verkocht, en de penningen daarvan, na aftrek der voormelde schade, boeten en kosten en die der verkooping overschietende, ter Secretarie dezer Gemeente worden bewaard, om na verloop van een jaar, wanneer zich niemand daarom heeft aangegeven, te worden overgegeven, aan de algemeene armen dezer Gemeente.

Art. 82.

Zoo lang door eene algemeene of Provinciale Wet, hierin geene verandering wordt gemaakt, zullen all schuttingen door de Plaatselijke Beambten worden gedaan.

Art. 83.

De Plaatselijke Beambten zullen voor schutgeld genieten, te weten:

Van een paard, veulen, koe, vaars, pink of varken, vijftig cents.

Van meer dan een van dezelve, tot vijf incluis, te zamen eene gulden.

Van zes of meerder, te zamen eene gulden vijftig cents.

Van een kalf, ezel, schaap, ram, geit of bok, twintig cents.

Van meerder dan een van dezelve, tot zes incluis, vijftig cents.

Van meerder dan zes, eene gulden.

En voor stalling, oppassing en voedering in de vier en twintig uren, een gedeelte daarvan voor de volle vier en twintig uren gerekend.

Van ieder paard met of zonder zoogend veulen, koe, vaars of pink, vijftig cents.

Van een kalf, ezel, schaap, ram, geit of bok, dertig cents.

Van ieder der meerdere kalveren, schapen, rammen, geiten of bokken tot vijf incluis, twintig cents.

Boven de vijf tot vijftien incluis, van hetzelve vee, van ieder vijftien cents.

En boven het getal van vijftien, van ieder tien cents.

Voor een varken vijftig cents, van ieder der meerdere varkens, van een tot vier incluis, veertig cents.

Boven de vijf, van ieder dertig cents.

Art. 84.

Wanneer op de eene of andere wijze de schutting, wegens overtreding van het voorgaande 76e artikel, mogt worden verhinderd, bemoeijelijkt, of ondoenlijk gemaakt, zullen op het relaas van den Plaatselijke beambte, constaterende zoodanige verhindering of bemoeijelijking, inhoudende de aanduiding van het getal schapen of ander vee, en van den naam van den herder, opzichter of eigenaar, voor ieder schaap of ander stuk vee, door den herder, opzichter of eigenaar worden verbeurd de boete bij art. 83 hiervoor bepaald, of bij volstrekt onvermogen, eene gevangenzetting van eenen dag.

ZESDE HOOFDSTUK

Over het weiden van Vee langs Wegen.

Art. 85.

Niemand zal eenige paarden, veulens, koebeesten, vaarsen, pinken, kalveren, ezels, varkens, geiten, bokken, schapen of rammen, op eenige wegen, rietvelden of zouwenslanden, welke niet aan hem in eigendom toebehooren, of in huur worden gebruikt, mogen laten weiden, of losloopen, op verbeurte van eene geldboete van twee gulden, tien cents, voor ieder paard, veulen, koe, vaars of varken, en van dertig cents voor ieder pink, kalf, ezel, schaap, ram, geit of bok.

Art. 86.

Ten einde misbruiken voor te komen, zal eene kudde schapen, langs de wegen in de Gemeente gedreven wordende, hetwelk echter nimmer langs of op de Aaksterveldsche of Liesveldsche Steeg zal mogen geschieden, steeds voorwaarts moeten gaan, en de herder of opzichter derzelve zorgen, dat de schapen niet stil liggen of langs de loopen der wegen grazen, zullende dezelve zorgen dat een uur afstands binnen den tijd van twee uren, door de kudde wordt afgelegd, meerder of minder afstand naar evenredigheid, en zulks op poene van aangemerkt te worden, als de kudde te hebben doen weiden en mitsdien verbeuren de boete bij art. 85 gemeld, terwijl ook op hun zal toepasselijk zijn de bepalingen hiervoor, in art. 84 gemaakt.

Art. 87.

Geen vee hoegenaamd, zal gebeindeld of vast gemaakt op of langs de wegen, buiten- of binnenloopen derzelve, binnen deze Gemeente mogen weiden of loopen, telken reize op eene boete van drie gulden, voor ieder stuk, en dadelijke ontruiming, of bij onvermogen van eene gevangenzetting van eenen dag.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Aangaande het drijven en hoeden van stieren langs dijken en wegen.

Art. 88.

Het zal aan niemand geoorloofd zijn binnen den omtrek dezer gemeente stieren langs dijken of wegen te houden of te drijven, tenzij dezelve zijn voorzien van eene behoorlijke zoogenaamde kaperson of door den neus zijn geringd en welke ring door middel van een zoo kort mogelijk sterk touw of ketting aan de hoornketting zal moeten zijn vastgemaakt, terwijl met stieren, die ouder zijn dan twee en een half jaar, ter beoordeling van Burgemeester en Assessoren, tot het dekken van koebeesten volstrekt niet zal vermogen te worden gedreven op eene boete van zeven gulden, telken reize wegens overtreding van een of meer bepalingen van dit artikel, bij den Eigenaar van den stier te verbeuren, of ingeval van onvermogen, op straffe eener gevangenzetting van eenen dag.

Art. 89.

De hoeders of drijvers van stieren moeten zijn van het mannelijk geslacht, den ouderdom van veertien jaren hebben bereikt en door den Burgemeester bekwaam gekeurd te zijn..

Art. 90.

Zij zullen de stier of stieren met een behoorlijk touw en een eind ijzeren ketting aan de hoornen steeds vast moeten houden, en met dezelve ter zijde den weg gaan, wanneer zij menschen of rijtuigen ontmoeten.

Elke overtreding van een of meer bepalingen van dit of van het laatstvoorgaande artikel zal worden gestraft met eene geldboete van eene gulden vijftig cents, bij den eigenaar van den stier of de stieren te verbeuren, terwijl de stier of stieren zullen worden geschut, tot dat de boetens zijn betaald en bij wanbetaling daarmede worden gehandeld als bij het vijfde Hoofdstuk van dit Reglement, omtrent het schutten van vee is bepaald.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Betrekkelijk het stooren van kraaijen- en eksternesten.

Art. 91.

Alle kraaijen en eksternesten gelegen binnen dat gedeelte dezer gemeente waarover het Gemeente Bestuur van ouds de schouwe is competeerende, zullen door de eigenaren van bosschen, boomen, of waarin dezelve zijn gelegen of gevonden worden, zoo menigmaal zulks door

Burgemeester en Assessoren bij publicatie wordt bekend gemaakt, worden gestoord, op- en weggeruimd op boete van eene gulden vijftig cents, telken reize voor ieder nest dat niet gestoord, op- en weggeruimd is, te verbeuren bij den eigenaar van het bosch, den boom of ander voorwerp, waarin zoodanige nesten gevonden worden.

Art. 92.

Burgemeester en Assessoren worden bij deze geautoriseerd om alle ongestoorde en niet op- en weggeruimde nesten dadelijk ten koste van den eigenaar in wiens bosch, boom, of ander voorwerp, die gevonden worden te doen storen, op en wegruimen; zullende zij die deze storing, op- en wegruiming weigeren te doen of aan de Ambtenaren of personen daarmede belast, verhindering toebrengen, verbeuren eene boete van zes gulden, onverminderd zoodanige straffe als zij ter zake van tegenstand tegen het openbaar gezag volgens 's Rijks algemeene wetten zouden mogen hebben geincurreerd.

NEGENDE HOOFDSTUK

Betrekkelijk losloopende Honden, Ganzen en Eenden.

Art. 93

Geen hond of honden, behalve die van met behoorlijke akte voorziene jagers en wel gedurende de jagttijd, zullen op de landerijen onder deze gemeente vermogen los te loopen, op de boete van drie gulden, telken reize voor iederen hond bij den eigenaar of houder van denzelven te verbeuren.

Art. 94

Eens in ieder jaar, bepaaldelijk gedurende de maanden Junij, Julij en Augustus, zullen Burgemeester en Assessoren het vastleggen en vasthouden der honden kunnen gelasten voor eenen bepaalden tijd, wanneer de warmte van het saisoen dit mogt aanraden.

Art. 95.

Ook wordt aan Burgemeester en Assessoren de bevoegdheid toegekend, om telkens, wanneer er vrees is, voor het ontstaan van hondsdolheid, het vastleggen en vasthouden van alle honden binnen en onder deze Gemeente, voor een bepaalden tijd te bevelen.

Art. 96.

Behalven de voorschreven algemeene maatregelen, zullen Burgemeester en Assessoren ook kunnen gelasten, om de honden welke de voorbijgangers aanranden of verontrusten, op den duur van de openbare straten en wegen verwijderd, vast te houden, of ook om dezelve niet dan gemuilband te doen losloopen, naar gelang de omstandigheden dat zullen vorderen.

Art. 97.

De honden welke strijdig met een gegeven verbod losloopende of ongemuilband gevonden worden, op de openbare straten of wegen, zullen na twee voorafgaande aanmaningen aan de eigenaars of houders, zoo die bekend zijn, om dezelve op te vangen; ingeval de overtreding ten derde male begaan wordt, door den Veldwachter of ander Plaatselijke Beambte worden gedood, en de eigenaars of houders van zoodanige honden, bovendien bij elke waarschuwing verbeuren eene boete van twee gulden.

Art. 98.

Ingeval er eenig teeken of gegrond vermoeden van dolheid bij de losloopende honden of bij eenig ander dier of vee mogt bespeurd worden of ontstaan, of ingeval honden van buiten deze Gemeente wonende eigenaars of houders, of waarvan dezelve onbekend zijn, strijdig met een

gegeven verbod, losloopende of ongemuilband gevonden worden, zullen dezelve zonder voorafgaande aanmaning, door den Veldwachter of ander Plaatselijk beambte worden gedood.

Art. 99.

Gedurende den zomer, te rekenen van den 1 April, tot en met den 31 October, zal een iegelijk zijne ganzen en eenden moeten hokken, zoodanig dat daardoor niemand schade kan lijden of overlast kan geschieden, op verbeurte van vijftig cents, voor iedere gans of eendvogel, welke tegen deze bepaling mogt losgelaten of los bevonden worden, bij den eigenaar of houder derzelve te betalen, of indien deze niet bekend mogt zijn, zullen de ganzen en eenden ten behoeven van den algemeenen armen dezer Gemeente worden verbeurd, en op last van den Burgemeester worden gedood.

Art. 100.

Ingeval van onvermogen, tot betaling der boete in dit hoofdstuk bepaald, zal dezelve worden vervangen door eenen dag gevangenzetting.

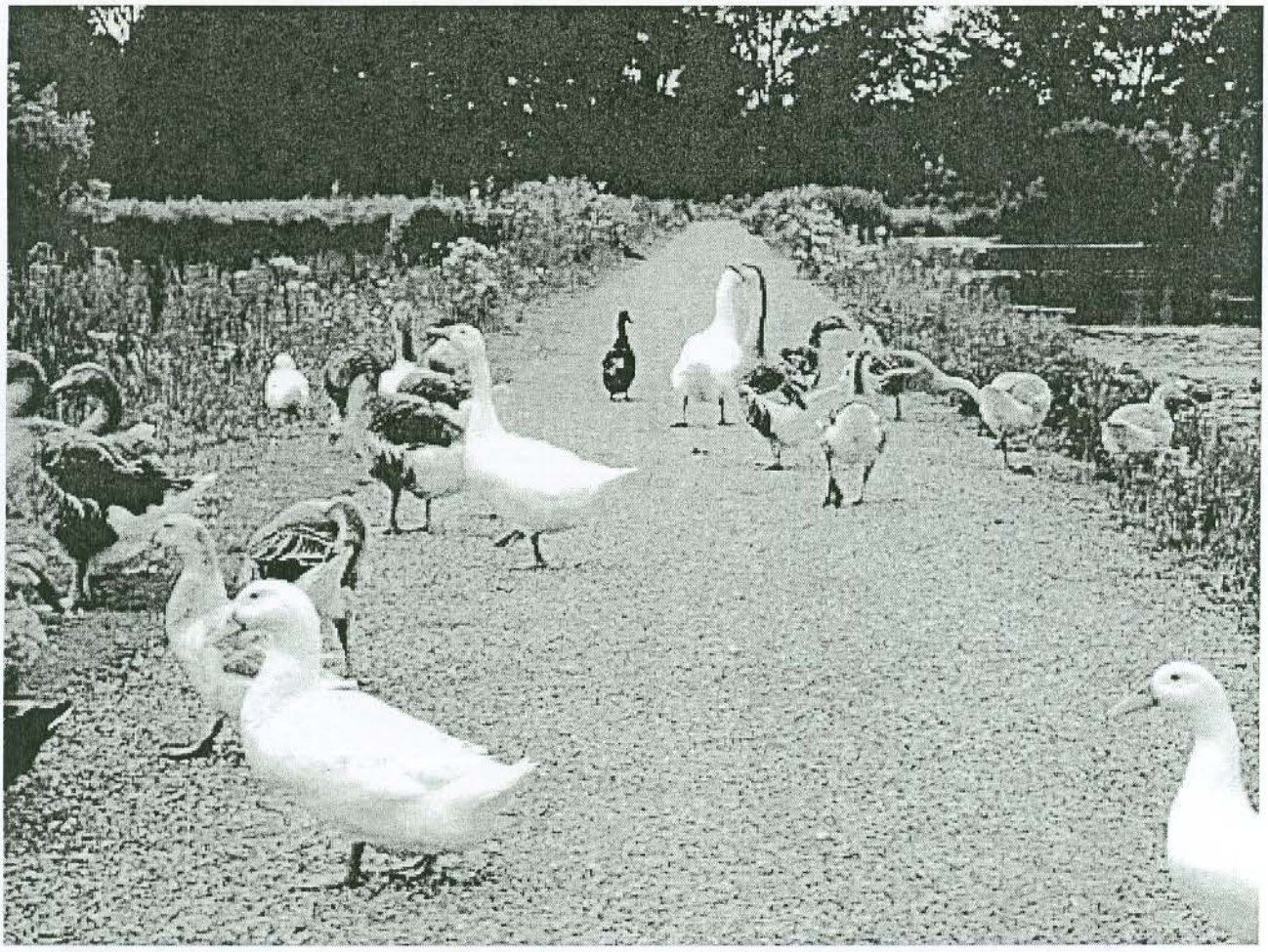

Gezicht op de kapel en kerk van Tienhoven

In deze rubriek zal worden geprobeerd meer afbeeldingen van de kapel van Tienhoven te laten zien. Indien u zelf ansichtkaarten of andere beeldmateriaal heeft van deze kapel, dan wordt het zeer op prijs gesteld als u die ter kopiëring beschikbaat stelt.

De familie Van Dieren, Lekdijk 4 te Tienhoven heeft een schilderij van Eef van As, gedateerd 1945. Dit schilderij lag op een zolder in Emmeloord (Noord-Oostpolder), via, via kwam dit schilderij terecht bij een dochter van de familie Van Dieren in Friesland. Hieronder is een afbeelding van dit schilderij gegeven.

Zoals te zien is op deze zeer recente foto, is de dijk aanmerkelijk breder geworden. De heer De Gans, uit Tienhoven, een van de laatste bewoners van de "kapel", vertelde dat stukken van de muur en de fundamenten in het dijklichaam zijn opgenomen. De muren van de "kapel" waren volgens hem wel circa 80 cm dik.

De foto's op deze bladzijde zijn gemaakt door André Tukker.